

Achteruitgang zwaluwenstand in West Zeeuws-Vlaanderen

Bij de oprichting van de Vogelbeschermingswacht West Zeeuwsch-Vlaanderen in 1956 werd nagegaan, op welke wijze de jeugd bij het vogelbeschermingswerk kon worden ingeschakeld. Besloten werd o.a. te trachten de jeugd aan te sporen te helpen bij de telling van broedgevallen van zwaluwen, daar deze nesten toch altijd door de jeugd worden ontzien en door het bedrijvige gedoe bij de nesten de liefde voor de vogels mischien kan worden aangewakkerd. Hiertoe werd in 1956 een proef genomen in de gemeenten Cadzand en een gedeelte van Retranchement. Daar deze slaagde, werd de aktie in 1957 voortgezet in negen gemeenten in West Zeeuwsch-Vlaanderen.

Hiertoe werd door sommige leden persoonlijk contact gezocht met hoofden van o. l. scholen en leiders van padvinderversenigingen. Wanneer medewerking werd toegezegd, werden twintig formulieren verstrekt, die moesten worden ingevuld. Deze formulieren zijn zo eenvoudig mogelijk gehouden. Via de pers werd een beroep op de bevolking gedaan alle medewerking te verlenen. Om zekerheid te hebben van de juistheid der gegevens, werd aan de bevolking gevraagd de formulieren te tekenen. De telling werd gehouden door leerlingen van de hoogste klasse van de scholen.

Op deze wijze werd bereikt, dat meer dan 100 leerlingen aan deze aktie deelnamen. Gegevens van ruim 250 bedrijven en woningen kwamen binnen. Van 122 adressen werden vergelijkende cijfers verzameld over 1956 en 1957, zowel binnen als buiten de kom der gemeenten.

Het resultaat was teleurstellend. De *boerenzwaluw* bleek, wat het aantal broedgevallen betreft, achteruitgegaan te zijn van 311 op 211, een achteruitgang van plm. 29%. De *huiszwaluw* was iets vooruitgegaan, van 87 op 100 broedgevallen. Van de 122 adressen waren 31 gelegen binnen de bebouwde kommen. Op 83 adressen waren in 1956 en in 1957 geen nesten aanwezig van de *huiszwaluw*.

De stand van de *boerenzwaluw* was op

door H. Enkelaar
en Ko Zweeres

52 adressen gelijk gebleven, op 15 vermeerderd en op 55 verminderd. De *huiszwaluw* op 90 gelijk gebleven, op 16 vermeerderd en op 16 verminderd.

Oorzaken van vermindering waren vermoedelijk: minder vee op de bedrijven, hierdoor minder mestboxen en minder insekten, spuiten in de stallen vóór het melken tegen insekten, bespuitingen van landbouwgewassen, het steeds meer in cultuur brengen van laaggelegen gronden (waterbeheersing, egalisatie).

Opmerkelijk was, dat de achteruitgang het minst was op de bedrijven, die aan kreken gelegen waren of nog in de onmiddellijke nabijheid van de boerderij waterputten voor het vee hadden. Hier was, naar mag worden aangenomen, waarschijnlijk meer voedsel aanwezig en gemakkelijker nestmateriaal te verzamelen dan in de zgn. droge polders. Het grootste aantal nesten van de *boerenzwaluw* op één adres bedroeg 22 stuks, van de *huiszwaluw* 36 stuks.

Naar de gemeenten gerangschikt zijn de cijfers weergegeven in de tabel op blz. 65.

Alle meisjes, die aan de telling hadden meegewerkt, ontvingen een brochure over „Wintervoeding van vogels”, de jongens een over „Nestkastjes”.

H. E.

Het is uit het bovenstaande wel duidelijk, dat de nog jonge Vogelbeschermingswacht West Zeeuwsch-Vlaanderen met het organiseren van deze tellingen uitstekend werk heeft verricht. Wij hopen van harte, dat dit werk over een reeks van jaren kan worden voortgezet, omdat pas waarnemingen over een reeks van jaren kunnen aantonen, of er inderdaad sprake is van een verontrustende achteruitgang van de zwaluwenstand. Immers, reeds omstreeks 1940 werd uit vele delen des lands achteruitgang van de zwaluwen gemeld, waarbij de waarnemers de indruk hadden, dat toen de *huiszwaluw* het sterkst in aantal achteruitging. Thans schijnt het aantal *boerenzwaluwen* sterker te verminderen,

	Aantal adressen	Boerenzwaluw			Huiszwaluw		
		zelfde	meer	minder	zelfde	meer	minder
Cadzand	35	8	8	19	22	9	4
Retranchement . . .	10	4	2	4	10	0	0
Waterlandkerkje . .	1	0	0	1	1	0	0
Biervliet	21	10	0	11	15	1	5
Breskens	13	7	3	3	7	3	3
Aardenburg/Heille	26	16	2	8	22	1	3
Zuidzande	8	5	0	3	7	1	0
Diversen	8	2	0	6	6	1	1
Totaal	122	52	15	55	90	16	16

wat dus in W. Zeeuwsch-Vlaanderen kon worden vastgesteld.

De moeilijkheid is, dat wij de werkelijke oorzaken van de achteruitgang niet kennen. Al is het natuurlijk niet moeilijk, een reeks mogelijkheden op te sommen. Dat daarbij gebrek aan geschikt nestmateriaal zeker van invloed is, kon in Zwitserland door dr. K. von Gunten worden vastgesteld. *) Ook in Nederland zijn gegevens verzameld, die er op wijzen, dat het tijdelijk beschikbaar zijn van nestmateriaal, bijvoorbeeld doordat ergens grondwerken worden uitgevoerd, leidde tot een toeneming van het aantal broedende *huiszwaluwen*. Het verdient derhalve zeker aanbeveling, proeven met de door dr. von Gunten ontworpen kunstnesten ook in Nederland te nemen. Weliswaar is hiertegen reeds aangevoerd „dat men van de zwaluwen op deze wijze alleen maar lui lakken zou kunnen maken”. Een argument, dat dan toch ook zou gelden voor nestkasten voor spechten. En dat bovendien geen rekening houdt met het feit, dat vooral *huiszwaluwen*, als dit maar enigszins mogelijk is, broeden in nesten die in vorige jaren al zijn gebouwd. Slechts als deze zijn losgeraakt, worden nieuwe nesten gebouwd. En het is zeer waarschijnlijk, dat dit losraken gemakkelijker geschiedt op plaatsen waar zwaar verkeer trillingen veroorzaakt, of waar niet langer voldoende geschikt materiaal beschikbaar is om duurzame nesten van te bouwen.

Dr. von Gunten toonde mij dit voorjaar in zijn proefdorpen om de Thuner See zeer duidelijk, dat waar hij flinke aantallen kunstnesten had opgehangen, een redelijke zwaluwenstand mogelijk was.

*) Zie ook het artikel van J. Taapken, Wiek en Sneb, 1956, nr. 4.

Deze was in dorpen zonder kunstnesten alleen aanwezig, als daar door bijzondere omstandigheden voldoende nestmateriaal beschikbaar was. Vooral belangrijk voor het behoud van de zwaluwenstand is echter, dat blijkens cijfers van dr. von Gunten de in kunstnesten broedende zwaluwen méér tweede legsels voortbrachten dan soortgenootjes die zelf hun nesten moesten bouwen. Hij acht het waarschijnlijk, dat de zelf bouwende zwaluwen daarmee zoveel tijd verliezen, dat ze juist niet meer aan een tweede broedsel toekomen. Terwijl de vogels die zich in een kunstnest vestigen, spoedig na aankomst kunnen gaan broeden.

Ieder, die wat van populatiedynamiek in de dierenwereld afweet, zal het duidelijk zijn, dat verhoging van het voortplantingscijfer het beste middel is ter bestrijding van de achteruitgang van een soort. Of er bij deze achteruitgang sprake is van een daling van de stand tot een lager, aan veranderde milieufactoren aangepast niveau, dan wel van normale populatieschommelingen, of tenslotte van een achteruitgang, die tot verdwijning uit onze streken zou kunnen leiden, zullen alleen nauwgezette tellingen over een reeks van jaren, liefst uitgevoerd in verschillende delen des lands, kunnen aantonen. De VB-wacht in West Zeeuwsch-Vlaanderen geeft daarbij een voorbeeld, dat wij andere groepen gaarne ter navolging aanbevelen.

Indien het mogelijk is, dit werk te combineren met een aantal proeven met kunstnesten, zullen wij tevens kunnen ervaren, in hoeverre deze ook in Nederland de thans vrijwel overal vastgestelde achteruitgang kunnen tegengaan.

Vogelbescherming heeft daarom beslo-

(Vervolg van blz. 65)

ten, nog vóór het komende voorjaar, een flink aantal kunstnesten te importeren, waarvoor medewerking is toegezegd door de Vogelwarte Sempach in Zwitserland. Voor Nederland zal de prijs per nestje f 3.— bedragen. Teneinde het te bestellen aantal enigszins te kunnen bepalen, wordt men verzocht bestellingen zo spoedig mogelijk te zenden aan het sekretariaat van Vogelbescherming, Reguliersgracht 9, te Amsterdam. *Huis- en boerenzwaluwnesten* worden slechts afgeleverd bij drie stuks tegelijk (van elke soort). De ervaring heeft geleerd, dat het slechts zin heeft de nesten op te hangen op plaatsen, waar reeds zwaluwen broeden. In Zwitserland bleken vooral de *huiszwaluwen* dan de voorkeur te geven aan de kunstnestjes, waarna de broedkolonies zich geleidelijk begonnen uit te breiden in de volgende jaren.

K. Z.